

GRAFİK ÖRGÜTLEYİCİLERİN İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİLENDİRİCİ METİNLERİ ÇÖZÜMLEME VE ÖZETLEME BAŞARILARI ÜZERİNE ETKİSİ¹

Ömer Faruk TAVŞANLI

Araş. Gör. ,Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, omerfaruktavsanli@gmail.com

Demet SEBAN

Yrd. Doç. Dr. ,Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, dseban@akdeniz.edu.tr

ÖZET:Bu araştırmanın amacı, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerinde etkisi olup olmadığını saptamaktır. Çalışma öntest-sontest desenli yarı deneysel bir çalışmadır. Araştırma için belirlenen gruplar için 8 haftalık uygulama yapılmıştır. Araştırma boyunca derslerde deney grubunda grafik örgütleyiciler etkin bir şekilde kullanılırken, kontrol grubunda grafik örgütleyiciler ders kapsamına alınmamıştır. Çalışma için veriler araştırmacı tarafından hazırlanan 10 farklı bilgilendirici metin ve bu metinler için hazırlanmış 15 açık uçlu sorudan oluşan sınavlar ile toplanmıştır. Bu metinlerden ikisi ön-test ve son-test için kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 13.0 istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyici kullanımı ile öğrencilerin bilgilendirici metinlerin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre bilgilendirici metinlerin anlaşılmasında grafik örgütleyicilerin etkin bir biçimde kullanılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilgilendirici Metinler, Grafik Örgütleyiciler, Metnin Yapısını Çözümleme ve Metni Özetleme

THE EFFECTS OF GRAPHIC ORGANIZERS ON 4TH GRADE STUDENTS' SUCCESS IN ANALYZING AND SUMMARIZING EXPOSITORY TEXTS

ABSTRACT:The purpose of this study is to determine whether graphic organizers have effect on the success of 4th grade primary students in analyzing and summarizing the expository text. This study is quasi- experimental study with pre-test and post-test design. The research was planned in 8 weeks practicum. Throughout the study while the graphic organizers were being used effectively, in the control group the graphic organizers were excluded from the content of the course. For the study data was collected by researchers with the help of 10 different informational text and 15 open-ended questions prepared for these texts. Two of these texts were used for pre-test and post-test and collected data was analyzed using statistical software. According to the results of the study, a statistically meaningful relationship was found between the students' use of graphic organizers to analyze the structure of informational texts and their text summarizing achievements. According to the findings of the research in the understanding of informational texts graphic organizers were proposed to be used effectively.

Key Words: Expository Texts, Graphic Organizers, Analyzing and Summarizing the Text

1. Giriş

“Metin, okumaya konu olan, anlatımsal bir bütünlüğü olan, sözcelerin oluşturduğu somut bir varlık, dilsel bir türdür” (Özdemir, 1983). Metinler insan ruhuna yönelik duygu, heyecan, korku gibi pek çok soyut değeri anlatma olanağı sunar (Günay, 2011).

Metin türleri ise metinlerin konularına, biçimsel ve teknik özelliklerine göre birbirinden ayrılmış şekilleridir. Genel olarak metin türleri bilgilendirici (öğretici) ve edebi metin türleri başlıkları altında incelenir. Öğretici metin türleri içinde akademik yazılar, makaleler, denemeler ve gezi yazıları bulunur. Edebi metin türleri içinde ise masal, fıkra ve roman gibi metin türleri vardır.

Bilgilendirici metinler okuyucunun bildiği ya da bilmediği bir konuda yeni bilgi sağlamanın amaçlandığı metinlerdir (Günay, 2011). Bu metinler gerçeğe dayalı bilgiler, teknik kelimeler, terimsel başlıklar ve farklı organizasyon stratejileri kullanılarak tasarlanır (Hall, Sabey ve McClellan, 2005). Bilgilendirici metinlerde ileti tektir. Yani bilgilendirici metinleri okumadaki amaç bilgi edinme ve öğrenmedir (Tompkins, 2008). Bilgilendirici metin türlerinin diğer metin türlerine göre anlaşılması daha zordur. Bunun ilk sebebi belli bir döneme kadar öğrenciler tarafından okunan metinlerin yapısının genellikle bilgi veren metin türlerinin yapısından farklı olmasıdır (Cain, Oakhill ve Bryant, 2004). Genelde ilköğretim düzeyinde hikâye edici metinler tercih edilir. Bu metinlerin dilleri daha sadedir. Metinlerde geçen olaylar zihinde daha kolay canlanır ve içinde geçen kelimeler okuyucuya tanıdık gelir (Simmons, Griffin ve Kameenui, 1998). Hikâye edici metinlerde gözlenen bu durum bilgilendirici metinlerde gözlenmez. Bilgilendirici metinlerde daha zor kelimeler ve kavramlar vardır. Ayrıca akılda kalmayı sağlayacak şekilde bir anlatım söz konusu değildir. Sadece bilgi vermeyi amaçladığı için estetik duygular ön planda değildir (Snyder, 2012). Bu sebeplerden dolayı öğrenciler bilgilendirici metinler ile karşılaştıklarında bu metinleri anlamada zorluklar yaşarlar (Dymock ve Nicholson, 2010; Merkley ve Jeffries, 2000; Robinson ve Kiewra, 1995).

Metin türlerine göre okuma, okurken dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan bir tanesidir. Her metin türü ile anlatılmak istenenler, metin türlerinin yazım şekilleri, iletişim biçimleri ve amaçları birbirinden farklıdır. Bu yüzden aynı tarz okuma stratejileri ile tüm metin türlerini okumak zordur. Özellikle anlaşılması öğrenciler için daha zor olan bilgilendirici metinler için mutlaka bir okuma stratejisi geliştirmek gerekir. Çünkü öğrenmenin ilk yolu okuduğunu anlamadır. İlköğretim okullarının temel amacı okuduğunu anlama becerisinin öğrenciye en hızlı ve kalıcı olacak şekilde kazandırılmasıdır (Ocak, 2004).

Metinleri okuyarak ve çözümleyerek onların ne mesaj verdiğini anlamak kadar özetleme de önemli bir beceridir. Özetleme okunan bir metnin ana fikrinin metinde geçen detaylar ile desteklenerek geniş bir şekilde yazılmasıdır (Marzano, 2010;

¹ Bu makale birinci yazarın tez çalışmasından üretilmiştir.

Montelongo, Herter, Ansaldo ve Hatter, 2010; Özbay, 2009). Yapılan araştırmalara göre özetlemenin akademik başarıyı arttırdığı görülmüştür. Hatta doğru özet yazabilmenin öğrenmenin belirtisi olduğu tespit edilmiştir (Weiland ve Kingsburg, 2001; Porte, 2001). Bununla birlikte özetleme geç gelişen bir beceridir. Bu sebepten dolayı ilköğrencileri okudukları metni özetlerken zorlanabilir.

Bu noktada grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin çözümlenmesi ve özetlenmesine katkısının olacağı düşünülür. Grafik örgütleyiciler metinlerdeki kavramlar arası ilişkileri gösteren, bilgilerin anlaşılabilirliğini kayda değer biçimde arttıran, kavramların hafızada daha iyi yer etmesini sağlayan tanımlama ve sınıflama metodlarından birisidir (Hughes, Maccini ve Gagnon, 2003; Lubin ve Sewak, 2007).

Grafik örgütleyicilerin temeli şema kuramına dayanır. Şema kavramını ilk kullanan Kant (1781) olmuştur ve bu kavram ile algılamanın aktif bir süreç olduğundan bahsetmiştir. Daha sonra Bartlett (1932) ve Ausubel (1968) bu kuramın gelişmesine katkıda bulunmuşlardır (Anderson, Spiro ve Anderson, 1978). Şemalar bilgileri hatırd tutmayı ve anlamı yapılandırmayı kolaylaştıran, yeni bilgiler için zihnimizde bir organizasyon görevi gören yapılarıdır (Hach, 2004). Şemaların ilk işlevi yeni edinilen bilgileri organize etmektir. Sonraki aşama bu bilgileri daha açık ve anlaşılır hale getirip kodlamak, son aşama ise hatırlamayı kolaylaştıracak bir taslak haline getirmektir (Freedman, 1992).

Ausubel 60'lı yıllarda anlamlı öğrenme teorisinin esaslarına dayanan, öğrenenin önceki bilgilerinden yola çıkarak, yeni bilgilerin öğrenilmesini kolaylaştıran bir teknik bulmuştur. Bu tekniğe "ön düzenleyiciler" ismini vererek çok önemli çalışmalar yapmıştır. Buradaki ön düzenleyiciler şema kuramındaki şemalar ile aynıdır. Grafik örgütleyiciler "ön düzenleyiciler" kavramının geliştirilmiş şeklidir. İlk olarak "yapılandırmacı gözden geçirme" adı ile ileri sürülmüştür. Zaman içerisinde "ileri düzenleyiciler" ismiyle anılmaya başlayan bu araçlar, günümüzde grafik örgütleyiciler adı ile kullanılmaktadırlar (Griffin, Malone ve Kameenu, 1995).

İnsan zihni öğrendiği bilgileri beyinde doğal olarak düzenler ve yeni bilgiler edinilecek olduğunda bunları eski yapılandırılmış bilgiler ile ilişkilendirir (Piaget, 1974). Grafik örgütleyicilerin bu noktada eğitime katkı sağlayacağı varsayılır. Grafik örgütleyiciler eğitsel olarak yeni bilgilerin kazanılmasına ve bu kazanılan bilgilerin anlamlandırılmasına fayda sağladığı gibi fikirleri ve içerikleri de düzenlemede çok büyük katkıları vardır (McKnight, 2010). Anlamlı öğrenmenin yanı sıra, bilgileri daha rahat kavrama, edinilen bilgilerin eski bilgilerle ilişkisini kurma ve yeri geldiğinde bilgiyi geri getirerek kullanma noktasında fayda sağlar (Ausubel, 1968; Tompkins ve Collom, 2004). Yani grafik örgütleyiciler bilgi transferinde büyük önem taşır. Çoklu zeka kuramı her bireye yeterli çeşitlilikte öğrenme stratejisi kullanıldığında öğrenmenin gerçekleşeceğini savunur. Grafik örgütleyiciler de bu çeşitliliğin bir parçası olarak sınıf içindeki öğrenmeye katkı sağlar ve öğrenilen bilgilerin içselleştirilmesine yardımcı olur (McKnight, 2010; Dönmez, Yazıcı ve Sabancı, 2007). Grafik örgütleyiciler vasıtası ile kurulan bağlantılar sayesinde, bilgiler uzun süreli bellekte daha uzun süre saklanır ve yeni edinilecek bilgiler ile bu bellekte tutulan bilgiler arasında kuvvetli bir ilişki kurulur (Materna, 2007). Grafik örgütleyicilerin kavramları sınıflandırma, tahmin yürütme ve önemli noktaları özetleme gibi becerilerin gelişmesine de katkıları olduğu tespit edilmiştir (Sorrel, 1990).

Bu çalışmanın amacı; bir öğretim aracı olan grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümlenme ve özetleme başarıları üzerinde etkisi olup olmadığını saptamaktır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Grafik örgütleyici kullanımı 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümlenme başarılarını etkilemekte midir?
2. Grafik örgütleyici kullanımı 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri özetleme başarılarını etkilemekte midir?
3. Grafik örgütleyici kullanımının uygulama süresince okunan bilgilendirici metinleri çözümlenme ve özetleme başarılarına etkisi var mıdır?
4. Metnin zorluk derecesinin (yeni ve farklı bilgi içerme durumu) 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümlenme ve özetleme başarılarına etkisi var mıdır?

2. Yöntem

Bu çalışma, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümlenme ve özetleme başarıları üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlayan yarı deneysel bir çalışmadır. Çalışmada kontrol ve deney gruplu öntest-sontest desen tercih edilmiştir. Bu çalışmada evrenden rastlantısal seçme süreci kullanılmazken, deney ve kontrol gruplarının oluşturulmasında rastlantısal atama süreci işletilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Antalya il merkezinde bulunan bir ilköğretim okulunun 4. sınıfında öğrenim gören toplam 70 öğrenci oluşturmuştur. Seçilen okulun tercih edilme sebebi, okulun Antalya il merkezinde olup okul yöneticileri ve öğretmenleri ile daha önce çalışmalar yapılmış olmasıdır. Örneklem seçilirken uygulamanın yapılacağı okuldaki ilköğretim 4.sınıfların tamamına öntest uygulanmıştır. Test sonuçları SPSS 13.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiş ve tanımlayıcı istatistik sonuçlarına bakılmıştır. Buradan elde edilen sonuçlara göre iki sınıfın öntest puan ortalamalarının ön testin uygulandığı diğer sınıflara göre daha yakın olduğu belirlenmiştir. Grupların denk seçilmesiyle uygulama sonucunda deney ve kontrol gruplarının kat ettikleri mesafelerin karşılaştırılması daha kolay yapılacak ve bağımsız değişkenin ne kadar etkili olduğu ya da olmadığı net bir şekilde görülecektir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, Türkçe öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği alanında uzman en az 5 yıllık deneyime sahip iki kişinin görüş ve önerileri doğrultusunda son haline getirilen bilgilendirici metinler ve bu metinler ile ilgili açık uçlu sorulardan oluşan başarı sınavları kullanılmıştır. Toplamda öntest ve sontest için 2 metin ve 8 hafta sürecek uygulamalar için 8 metin olmak üzere toplam 10 metin hazırlanmıştır (Bkz. EK 1: Bilgilendirici metin örneği). Metinlerin içerikleri hazırlanırken 4. sınıf Türkçe kitaplarında yer alan temalar dikkate alınmıştır. Uygulama sürecinde kullanılacak metinlerin başlıkları: (a) Müzeler; (b) Peri Bacaları; (c) Atatürk ve İnsan Hakları; (d) Deniz Kirliliği; (e) Kelebeklerin Yaşam Döngüsü; (f) Doğal Afetler ve Sonuçları; (g) Modern Teknoloji, öntest ve sontest için belirlenen metinlerin başlığı ise (a) İtalya'da Üretilen Kemanların Sırrı ve (b) Tatilimiz Zehir Olmasın şeklinde belirlenmiştir.

Metinler için sorular 3 ana başlık altında tasarlanmıştır. Bu başlıklar metni anlama ile ilgili genel yapılarıdır (Bkz. EK 2: Başarı sınav örneği). Bu yapılar; yüzeysel yapı, derin yapı ve metinler arası yapılarıdır (Günay, 2011). Dorn ve Soffos (2010) öğrencilerin bilgilendirici metinlerin ana fikrini ve ana fikri destekleyen yan fikirleri bulmaları, metnin içeriğine özgü kelimeleri anlayabilmeleri, metnin yapısını çözümlayebilmeleri ve önceki bilgiler ile yeni öğrendiği bilgileri kıyaslayabilmelerini bilgilendirici bir metni anlamada önemli aşamalar olarak belirtmiştir. Hazırlanan açık uçlu sorularda bu yapılar esas alınmıştır. Her metin için 15 soru hazırlanmıştır. Soruların cevaplarını değerlendirmek için bilgilendirici metinlerin özelliklerine uygun hazırlanmış derecelendirme anahtarları kullanılmıştır. Bu anahtara göre:

Yanıt yok. (0 puan)

İçerik ile ilgili açıklama yapılmaya çalışılmıştır, fakat metni anlama zayıftır. İçerik ilgisiz, yanlış ve yersizdir. (1 puan)

İçerik ile ilgili bilgileri kısaca not ederek metni temel düzeyde ve tam olarak anlamadığını göstermiştir. Açıklamalarda küçük hatalarda bulunmaktadır. (2 puan)

İçerik ile ilgili bilgileri kullanarak yeterli açıklamalar yazarak metni anladığını göstermiştir. (3 puan)

İçerikteki ilgili tüm bilgileri kullanarak doğru ve yeterli açıklamalar yazarak metni iyi/derin anladığını göstermiştir. (4 puan)

2.3. Uygulama Süreci

Araştırma için belirlenen gruplar için 8 haftalık uygulama yapılmıştır. Araştırma boyunca derslerde deney grubunda etkisi ölçülmek istenen değişken (grafik örgütleyiciler) etkin bir şekilde kullanılırken, kontrol grubunda grafik örgütleyiciler ders kapsamına alınmamıştır. Uygulama sürecinde deney grubunda metnin yapısına ve içeriğine uygun dört farklı grafik örgütleyici seçilmiş ve dersler işlenirken seçilen grafik örgütleyiciler aktif olarak kullanılmıştır.

2.4. Veri Analizi

Veriler toplandıktan sonra derecelendirme anahtarına göre puanlama yapılmıştır. Puanlamanın tutarlı ve güvenilir olduğuna bakmak için 2 farklı araştırmacı tarafından verilen puanların uyumluluk derecesine bakılmıştır. İki araştırmacının puanlaması arasında yüksek düzeyde uyum tespit edilmiştir ($r_s=,92$; $p<.01$). Grupların puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi ile bakılmış normal dağılımayan gruplar için t-testi normal dağılımayan gruplar için Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar bulgular kısmında verilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın örnekleme giren 70 ilköğretim 4.sınıf öğrencisinin, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metnin yapısını çözümlenme ve metni özetleme başarıları üstündeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmalar sonucunda toplanan veriler, uygun istatistikî teknikler kullanılıp düzenlenmiş ve istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

3.1. Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Düzeyleri

Grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin çözümlenmesi üzerindeki etkililiğini saptayabilmek için deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest ve sontest sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlenmeler ile uygulamadan önce ve sonra, deney-kontrol gruplarının bilgilendirici metinleri çözümleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Öntest sonuçlarına göre, dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme düzeylerini bulabilmek amacıyla öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,200 ve ,169) $p>.05$] veriler normal dağılmıştır. İlköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağıldığından bağımsız t-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1. de gösterilmiştir.

Tablo 1

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinlerin Yapısını Çözümleme Öntest Sonuçları

Grup	N	X	SS	Sd	t	p
Kontrol	35	34,00	8,86	64	0.43	.67
Deney	35	33,00	10,19			

*p<.05

İki grup arasında bilgilendirici metinleri çözümleme başarıları arasındaki ilişki için bağımsız t- testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme başarısı bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{(sd)}=,672$; $p>.05$).

Sontest sonuçları için de verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için kolmogorov-Smirnov Normallik testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,063 ve ,200) $p>.05$] veriler normal dağılmıştır. Veriler normal dağıldığından ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için bağımsız t- testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinlerin Yapısını Çözümleme Sontest Sonuçları

Grup	N	X	SS	Sd	t	p
Kontrol	35	37,88	12,35	66	-5.24	.00*
Deney	35	56,58	16,77			

*p<.05

Bu testin sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler ile yapılan eğitim sonrasında deney ve kontrol grupları arasında, bilgilendirici metinleri çözümleme başarısı bakımından anlamlı bir fark vardır ($F_{(sd)}=,000$; $p<.05$). Bu anlamlı fark deney grubu lehinedir.

3.2. Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Bir Metni Özetleme Düzeyleri

Grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin özetlenmesi üzerindeki etkililiğini saptayabilmek için, deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest-sontest sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılacak istatistiksel çözümlerle uygulamadan önce ve sonra deney-kontrol gruplarının bilgilendirici bir metni özetleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Öntest sonuçları için verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,000 ve ,013) $p<.05$] veriler normal dağılmamıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni özetleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağılmadığından Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3. de gösterilmiştir.

Tablo 3

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Özetleme Öntest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
Kontrol	35	33,32	1099,50	.94
Deney	35	33,68	1111,50	

*p<.05

Mann Whitney U-testi sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında bilgilendirici bir metni özetleme başarısı bakımından anlamlı bir fark yoktur ($F_{(sd)}=,936$; $p>.05$).

Sontest sonuçları için de verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak amacı ile Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,000 ve ,030) $p<.05$] veriler normal dağılmamıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni özetleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağılmadığından Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4. de gösterilmiştir.

Tablo 4

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Özetleme Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
Kontrol	35	24,37	828,50	.00*
Deney	35	44,63	1517,50	

*p<.05

Bu testin sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında, bilgilendirici bir metni özetleme başarısı bakımından anlamlı bir fark vardır ($F_{(sd)}=,000$; $p<.05$). Bu fark, grafik örgütleyiciler ile yapılan çalışmadan sonra, deney grubunun bilgilendirici metinleri özetleme noktasında daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

3.3. Grupların Haftalık Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri

Grafik örgütleyicileri kullanmanın bilgilendirici metinlerin çözümlenmesi ve özetlenmesi üzerindeki etkililiğini saptayabilmek için öğrencilerin her hafta gösterdikleri başarı da izlenmiştir. Öğrencilerin haftalık olarak verdikleri cevapların sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılacak istatistiksel çözümler ile haftalık olarak deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Öncelikle 8 hafta boyunca toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri tespit edilmiştir. 8 haftalık uygulamanın 1,2,3,4,6 ve 8 haftalarında verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Bu haftalardaki istatistiksel işlemler için veriler normal dağıldığından bağımsız t-testi uygulanmıştır. Bahsedilen haftaların bağımsız t-testi sonuçları Tablo 8. de gösterilmiştir.

Tablo 8

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (Verilerin Normal Dağılım Gösterdiği Haftalar)

Haftalar	Grup	N	X	SS	Sd	t	p
1.hafta	Kontrol	35	18,00	3,99	60	-,03	.98
	Deney	35	18,04	4,55			
2.hafta	Kontrol	35	17,15	4,82	65	-3,94	.00*
	Deney	35	23,61	8,23			
3.hafta	Kontrol	35	21,44	6,50	62	-3,53	.00*
	Deney	35	28,00	8,26			
4.hafta	Kontrol	35	20,00	7,23	64	-1,78	.08
	Deney	35	23,16	7,15			
6.hafta	Kontrol	35	20,43	5,47	61	-3,71	.00*
	Deney	35	27,52	9,08			
8.hafta	Kontrol	35	21,94	6,23	63	-5,24	.00*
	Deney	35	31,33	8,20			

*p<.05

Verilerin normal dağılım gösterdiği 1,2,3,4,6 ve 8 haftaların verileri üzerinde yapılan bağımsız t-testi sonuçlarına göre 2,3,6 ve 8 haftalarda deney ve kontrol grubunun verdiği cevaplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. 1 ve 4 haftalarda ise kayda değer bir farklılık saptanmamıştır.

Verilerin normal dağılım göstermediği 5 ve 7 haftalarda ise Mann Whitney-U testi uygulanmıştır. Bu test sonuçları Tablo 9. da gösterilmiştir.

Tablo 9

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (Verilerin Normal Dağılım Göstermediği Haftalar)

Haftalar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
5.hafta	Kontrol	35	28,66	974,50	.04*
	Deney	35	38,64	1236,50	
7.hafta	Kontrol	35	26,11	914,00	.00*
	Deney	35	41,03	1231,00	

*p<.05

Verilerin normal dağılım göstermediği 5 ve 7 haftaların verileri üzerinde yapılan Mann Whitney U-testi sonuçlarına göre iki haftada da anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu farkın deney grubu lehine olduğu görülmüştür.

3.4. Bilgilendirici Metinlerin Öğrencilere Yeni/Farklı Bilgi Sağlama Düzeyleri

Bilgilendirici metinlerin anlaşılmasında metinlerin zorluk düzeyi önemli bir değişkendir. Çalışma öncesi grafik örgütleyicilerin süreç içerisinde etkisini doğru yorumlayabilmek için öğrencilere okudukları metni yeni ve farklı bilgi içerme durumlarını değerlendirmeleri istenmiştir.

Öğrencilerin bilgilendirici metinlerin kendilerine yeni bilgiler kazandırma ile ilgili değerlendirmeleri haftalık olarak incelenmiştir. Sonuçlara göre öğrencilerin 10 metin (öntest-sontest metni dahil) yeni bilgiler edinme oranı yüksek çıkmıştır. Bu oran % 30.3 ile % 73.3 arasında değişmiştir.

Öğrencilerin metinde okudukları bilgilerin geçmişte sahip oldukları bilgiler ile örtüşüp örtüşmediği ile ilgili değerlendirmeleri haftalık olarak incelenmiştir. Öğrencilerin farklı bilgi edinme oranları % 30.3 ile % 66.7 arasında değişmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplara göre 10 adet metinden 4 tanesinin, eski bildiklerinden farklı olarak yeni bilgi sağlamalarına yardımcı olduğu görülmüştür. 4. haftadaki metinde hem deney hem de kontrol grubundaki öğrenciler farklı bilgi edinmediklerini dile getirmişlerdir.

1. ve 4. haftada grupların metinleri çözümleme ve özetleme başarıları arasında anlamlı bir farklılık olmaması metinlerin zorluk derecesi ile açıklanamamıştır. 4 hafta yeni bilgi edinimi az olmasına rağmen deney grubunda grafik örgütleyicilerin etkisi bulunamamıştır.

4. Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışma kapsamında, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerinde etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda yapılan istatistiksel analizlere göre, denel işlemlerden önce gruplar arasında fark olmamasına rağmen denel işlemlerden sonra grafik örgütleyicileri kullanan ve kullanmayan 4. sınıf öğrencilerin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicileri kullanmanın bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerinde olumlu bir etkisi vardır.

Sekiz hafta boyunca deney grubunda ve kontrol grubundaki dersler aynı bilgilendirici metinler kullanılarak işlenmiştir. Dersler işlenirken deney grubunda grafik örgütleyiciler aktif olarak kullanılmıştır. Grafik örgütleyicilerin süreç içerisinde etkisine bakmak için öğrencilere her hafta hazırlanan sorular sorulmuştur. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin verdikleri cevaplar her bir metin için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel analizlere göre, deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları 1. hafta ve 4. hafta hariç tüm haftalarda deney grubu lehine farklılık göstermiştir.

Çalışmada iki hafta anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu haftalar 1. hafta ve 4. haftadır. 1. haftada puan ortalamalarına bakıldığında deney grubu lehine küçük bir fark bulunmasına rağmen bu fark anlamlı değildir. Bunun sebebinin uygulamanın ilk haftası olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Uygulamadan önce deney grubuna grafik örgütleyiciler ile ilgili eğitim verilse bile öğrencilerin ilk hafta grafik örgütleyicileri kullanmakta zorlandıkları görülmüştür. Grafik örgütleyicileri etkili bir şekilde kullanamayan öğrenciler metinler ile ilgili soruları cevaplarken bir taslak oluşturmakta zorlanmış ve sorulara istenilen düzeyde cevap verememişlerdir. 4. haftada ise anlamlı fark bulunmamasının metnin zorluk düzeylerinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Fakat metnin öğrenciler için yeni bilgi içerip içermediğine ilişkin bulgulara bakıldığında metnin her iki grup tarafından farklı bilgi içermediği ve öğrencilerin metni kolay bulduğu görülmüştür. Ayrıca kontrol grubu öğrencileri metnin kendileri için daha fazla yeni bilgi içerdiğini söylemiştir. Bu veriler doğrultusunda 4. haftada işlenen metin öğrenciler tarafından kolay bulunmuştur ve gruplar arasındaki başarı düzeyinde anlamlı bir fark olmaması metnin zorluk düzeyi ile açıklanamamıştır. Bununla birlikte öntest, sontest ve süreç içerisindeki değerlendirmeler düşünüldüğünde grafik örgütleyicilerin metinlerin çözülmesini kolaylaştırdığı ve özetleme başarılarını arttırdığı söylenebilir.

Bu araştırmanın sonuçları grafik örgütleyicilerin öğrencinin okuduğunu anlama ve yazma başarıları üzerindeki olumlu etkilerinin saptandığı çalışmaların bulgularını desteklemektedir. Yapılan çalışmalarda grafik örgütleyicilerin öğrencilerin okuduklarını anlamalarına yardımcı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar yapılan araştırmanın bulgularını da desteklemektedir. Grafik örgütleyicilerin öğrencilerin okuduklarını anlama başarıları üzerindeki etkisi ölçen çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Alvermann (1981) yılında New York'ta 128 öğrenci ile yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinleri anlamayı ne ölçüde etkilediğini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarında grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerden elde edilen bilgileri geri getirme noktasında faydalı olduğu fakat okumayı anlama noktasında öğrencilere yardımcı olamadığı görülmüştür.

Millet (2000) yılında, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 2.sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarılarına etkisini araştıran bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler öğrencilerin okuduklarını anlamalarına olumlu katkılar sağlamıştır. Ayrıca çalışma grafik örgütleyiciler ile işlenen metinlerden elde edilen bilgilerin daha kalıcı olduğunu da göstermiştir.

Di Cecco ve Gleason (2002), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin anlaşılmasını kolaylaştırma durumunu sınamıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler bilgilendirici metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Bu yolla edinilen bilgilerin daha kolay hatırlandığı ve kullanılabilirdiği de bu çalışmada tespit edilmiştir.

Bernhardt (2010), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin kullanımının okuduğunu anlamaya etkisini ölçen bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, grafik örgütleyiciler okunan metinlerin yapısını çözümlenme ve metni geniş kapsamda anlamaya büyük faydalar sağlamıştır. Çalışmada grafik örgütleyicileri kullanan grubun okudukları metinleri daha kolay anladıkları tespit edilmiştir.

Synder (2012), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin sebep-sonuç ilişkili bilgilendirici metinlerin anlaşılmasına etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler bilgilendirici metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca grafik örgütleyicilerin metinlerin yapısını çözümlenme ve metindeki ilişkileri anlama bakımından da öğrencilere kolaylıklar sağladığı görülmüştür.

Kim, Vaughn, Wanzek ve Wei (2004), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin öğrenim güçlüğü çeken öğrencilerin okuduğunu anlama başarıları üzerine etkisini araştırmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyicilerin öğrenim güçlüğü çeken öğrencilere okuduğunu anlama noktasında büyük faydalar sağladığı görülmüştür. Yapılan çalışma ile grafik örgütleyicilerin yalnızca normal öğrenciler ile değil aynı zamanda öğrenim güçlüğü çeken öğrenciler ile kullanılabilirdiği görülmüştür.

Yapılan çalışmalarda grafik örgütleyicilerin öğrencilerin yazma başarılarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Bu sonuçlar yapılan araştırmanın özetleme başarısı ile ilgili kısmın bulgularını da desteklemektedir. Grafik örgütleyicilerin öğrencilerin yazma başarıları üzerindeki etkisi ölçen çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Culbert (1998) yılında yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin, bilgilendirici metinleri özetlemeye etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicilerin, bilgilendirici metinlerin özetlenmesine, özellikle de ana fikir ve yan fikirlerin doğru tespit edilmesine olumlu katkılar sağladığı belirtilmiştir.

Katayama ve Robinson (2000) 117 üniversite öğrencisi ile grafik örgütleyicilerin, öğrencilerin not tutma becerilerini etkileme durumlarını incelemiştir. Bu çalışma grafik örgütleyicilerin öğrencilere daha etkin not tutma becerisi kazandırdığını göstermiştir. Bu sonuç grafik örgütleyicilerin yalnızca ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin yazma başarılarına değil, aynı zamanda üniversite düzeyindeki öğrencilerin de yazma başarılarına olumlu katkılar yaptığını göstermiştir.

Ayrıca Moore ve Readence (1984) yılında grafik örgütleyiciler ile ilgili yapılan nicel ve nitel çalışmaları gözden geçirmiş ve genel bir değerlendirme yapmıştır. Nicel araştırmaların incelendiği kısımda 23 adet çalışma taranmıştır. Taranan çalışmalar grafik örgütleyicilerin metinlerden öğrenmeye sınırlı da olsa katkısının olduğu yönündedir. Nitel araştırma kısmında da nicel araştırma kısmında olduğu gibi 23 araştırma incelenmiştir. Bu araştırmalarda iki tema ön plana çıkmıştır. Bu temalar öğretmenlerin grafik örgütleyiciler hakkındaki görüşleri ve araştırmacıların grafik örgütleyiciler hakkındaki görüşleridir. Öğretmenlerin grafik örgütleyicilerin öğrenme aktivitelerini kontrol altına aldığını ve bu şekilde öğrenmeyi daha iyi organize ettiklerini söylediği görülmüştür. Araştırmacıların ise grafik örgütleyicilere öğretmenlere göre daha mesafeli yaklaşımları, grafik örgütleyicilerin kullanılmasının faydalı olacağını ama çok fazla beklentiye girmenin hayal kırıklığına sebep olacağını söylediği ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın sonuçları yukarıda bahsedilen çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinleri çözümlenme noktasında faydalı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bakılan ikinci durum olan metinlerin özetlenmesi kısmında da grafik örgütleyiciler öğrencilere faydalar sağlamıştır.

Bu araştırma ile benzer sonuçlar gösteren diğer çalışmalara rağmen bazı çalışmalarda grafik örgütleyicilerin etkisi yukarıdaki çalışmalar kadar olumlu bulunmamıştır. Mesela Jasmine (2012), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin metinleri özetlemeye etkisini araştırmıştır. Bu araştırmada öntest ve sontest arasındaki puan farkı %5 sontest lehine fazla bulunmuştur. Bu düzeydeki bir fazlalık etkinliği sınanan değişken açısından olumlu bir durum değildir. Bu doğrultuda iki grup arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu sonuç öğrencilerin, grafik örgütleyicileri kullansa bile etkili bir özet yazarken hala zorlandığını göstermektedir. Fakat nispeten (%5) bir iyileşme söz konusudur. Benzer şekilde Chang, Sung ve Chen (2002), yaptıkları çalışmada kavram haritalarının metinleri anlama ve özetleme başarılarına etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyicilerden bir tanesi olan kavram haritalarının, öğrencilerin metinleri anlamasına ve özetlemesine belirgin bir katkı sağlamamıştır.

5. Öneriler

Elde edilen bulgular ve çıkarılan sonuçlar dikkate alındığında ders kitabı hazırlayanlar, sınıf öğretmenleri ve Türkçe derslerini yürütenler ve bu alanda yapılacak diğer araştırmalar için öneriler getirilebilir.

Çalışma boyunca kullanılacak bilgilendirici metinleri seçmek için tüm 4. sınıf Türkçe ders kitapları taranmasına rağmen uygun nitelikte metinler bulunamamıştır. Ders içeriklerinde bilgilendirici metinler ile yapılan çalışmalara daha fazla yer verilmeli ve bu metinlerin içeriğinin ve yapısının bilgilendirici metinlerin özelliklerini yansıtmasına dikkat edilmelidir.

Bilgilendirici metinleri anlamak yalnızca akademik başarıyı ilgilendiren bir konu değil aynı zamanda hayatı daha kolay sürdürülebilmesi için de edinilmesi gereken bir kazanımdır. Günlük yaşamda haritalar, dergiler, broşürler ve gazeteler çok fazla sayıda bilgilendirici metin içerir. Eğitimin ve sosyal hayatın modernleşmesi, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması da bilgilendirici metinleri okumanın ve anlamının önemini arttırmıştır. Bilgilendirici metinlerin anlaşılmasını zorlar. Erken yaşta başlaması gereken bilgilendirici metinleri anlama konusunda öğretmenlerin yardımcı olması ve öğrencilere stratejiler öğretmesi

gerekmektedir. Grafik örgütleyicilerin kullanılması bilgilendirici metinlerin yapılarının çözümlenmesi ve özetlenmesi konusundaki başarıyı arttıracak ve öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

Bu çalışma Antalya ilindeki bir okul ve 4. sınıflar ile sınırlıdır. Grafik örgütleyicilerin farklı sınıflar, farklı metin türleri ve farklı değişkenler de göz önünde bulundurularak araştırılması bu alana katkı sağlayacaktır. Ayrıca bilgilendirici metin yazma konusunda grafik örgütleyicilerin etkisi konusunda araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alvermann, D. E. (1981). The Compensatory Effect of Graphic Organizers on Descriptive Text. *The Journal of Educational Research*, 75 (1), 44-48.
- Anderson, R. C, Spiro, R. J. ve Anderson, M. C. (1978). Schemata as Scaffolding for the Representation of Information in Connected Discourse. *American Educational Research Journal*, 15 (3), 433-440.
- Ausubel, D. P. (1968). *Educational Psychology*. New York: Rinehart & Winston.
- Bartlett, F. C. (1932). *Remembering*. Cambridge: The University Press, 1932.
- Cain, K., Oakhill, J., ve Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills. *Journal of educational psychology*, 96 (1), 31-42.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. ve Sabancı, O. (2007). Sosyal Bilgiler Derslerinde Grafik Düzenleyicilerin Kullanımının Öğrencilerin Akademik Bilgiyi Elde Etmelerine Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 437-439.
- Dymock, S. ve Nicholson, T. (2010). "High 5!" Strategies to enhance comprehension of expository text. *The Reading Teacher*, 64 (3), 166-178.
- Freedman, S.A. (1992). Triggering the gender schema: A theoretical proposition. *Women and Language*, 75(1), 52.
- Günay, D. (2011). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayıncılık
- Griffin, C. C., Malone, L. D., ve Kameenui, E. J. (1995). Effects of graphic organizer instruction on fifth-grade students. *The Journal of Educational Research*, 89 (2), 98-107.
- Hach, G. (2004). *Effects of a Narrative Instructional Strategy on Knowledge Acquisition and Retention from a Nutrition Education Video*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. The University of Florida.
- Hall, K. M., Sabey, B. L., ve McClellan, M. (2005). Expository text comprehension: Helping primary-grade teachers use expository texts to full advantage. *Reading Psychology*, 26 (3), 211-234.
- Hughes, C. A., Maccini, P., ve Gagnon, J. C. (2003). Interventions that positively impact the performance of students with learning disabilities in secondary general education classes. *Learning Disabilities*, 12(3), 101-111.
- Kant, I. (2010). *Critique of pure reason* (Çeviren J. M. D. Meiklejohn). An Electronic Classics Series Publication. (Orijinal çalışma 1781 yılında basılmıştır).
- Katayama, A. D. ve Robinson, D. H. (2000). Getting Students "Partially" Involved in Note-Taking Using Graphic Organizers. *The Journal of Experimental Education*, 68(2), 119-133.
- Lubin, J. ve Sewak, M., (2007). Enhancing learning through the use of graphic organizers: A Review of the literature. *Lynchburg College Online Journal of Special Education*, 4, 1-37.
- Materna, L. (2007). *Jump-Start the Adult Learner: How to Engage and Motivate Adults Using Brain-Compatible*. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Marzano, R. J. (2010). Summarizing to comprehend. *Educational Leadership*, 67 (6), 83-84.
- McKnight, K. S. (2010). *The Teacher's Big Book of Graphic Organizers*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Merkley, D. M. ve Debra, J. (2000). Guidelines for implementing a graphic organizer. *The reading teacher*, 54(4), 350-357
- Montelongo, J., Herter, R. J., Ansaldo, R. ve Hatter, N. (2010). A lesson cycle for teaching expository reading and writing. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53(8), 656-666.
- Moore, D. W. ve Readence, J. E. (1984). A Quantitative and Qualitative Review of Graphic Organizer Research. *The Journal of Educational Research*, 78(1), 11-17.
- Ocak, G. (2004). İlköğretim okulu 5. sınıf öğrencilerinin okuma anlama düzeyine videonun etkisi. *İlköğretim-Online*, 3 (2), 19-25.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (1983). *Anlayarak Okuma Tekniği*. Ankara: Mektupla Öğretim Merkezi Yayınları
- Piaget, J. (1974). *The Thought and Language of The Child*. New York: New American Library.
- Porte, L. K. (2001). Cut and paste 101. *Teaching Exceptional Children*, 34, 14-20.
- Robinson, D. H ve Kiewra, K.A. (1995). Visual Argument: Graphic Organizers Are Superior to Outlines In Improving Learning From Text. *Journal of Educational Psychology*, 87 (3), 455-467.
- Simmons, D., Griffin, C. ve Kameenui, E. (1988). Effects of teacher-constructed pre- and post-graphic organizer instruction on sixth-grade science students' comprehension and recall. *Journal of Educational Research*, 82 (1), 15-21.
- Sorrel, A.L. (1990). Three reading comprehension strategies: TELLS, story mapping, and QARs. *Academic Therapy*, 25, 359-368.
- Snyder, A. E. (2012). *The Effects of Graphic Organizers and Content Familiarity on Second Graders' Comprehension of Cause/Effect Text*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Columbia University.
- Tompkins, G. E. ve Collom, S. (2004). *Sharing the Pen*. New Jersey. Merrill Prentice Hall.
- Topmkins, G. E. (2008). *Teaching Writing*. New Jersey. Pearson Prentice Hall.
- Weiland, A. ve Kingsbury, S. J. (2001). Immediate and delayed recall of lecture material as a function of note taking. *The Journal of Educational Research*, 72 (4), 228-230.

EK:1

TATİLİMİZ ZEHİR OLMASIN

1 Tatile çıkmadan önce birçok şey önceden planlanır. Eğlenmek, dinlenmek ve farklı yerler görmek için büyük bir hevesle gidilen tatillerde hasta olmak insanı çok üzer. Hatta tatil sırasında önemsiz bir ağrının ortaya çıkması bile ağzımızın tadını kaçıtır. Bu nedenle tatilde keyfimizin kaçmaması için yeterince dinlenmek, iyi uyumak ve beslenmek akla gelen üç önemli öneridir.

2 Tatiller hepimiz için rahatlatma zamanlarıdır. Ancak bu durum genelde gerçekleşmez. Çünkü insanlar turist olarak bir yere gittiğinde kısa zamanda çok yer gezip görmek isterler. Bu gezmeler bir süre sonra yorucu bir etkinlik haline gelir. Gezdikçe baş ağrıları başlar, ayaklar yorulur, şişer ve sonunda yürüyemeyecek duruma gelir. Tatilde bunlar hissedilmeye başlandığında artık durmak, dinlenmek ve rahatlamaya çalışmak gerekir. Vücut sonuna kadar zorlanmamalıdır. Yorulan vücut zayıflar ve zayıf vücutlar hasta olmaya daha eğilimli olur. Bu yüzden durup dinlenmek gerekir. Üstelik dinlenirken insanları seyretmek de eğlendirici bir etkinliktir.

3 Dinlenmek ve rahatlamak kadar uyku da çok önemlidir. Sağlıklı kalmak için yeteri kadar uyumak gerekir. Tatil zamanlarında genellikle uyku sorunları yaşanır. Bu sorun bazen kalınan otelin pek rahat olmamasından kaynaklanır. Böyle bir durumda odayı ya da oteli değiştirmek akıllıca bir adımdır. Bazen de uyuma sorunu, gidilen tatil yerinin çok hareketli olmasıyla ilişkilidir. Bu tür yerlerde yüksek sesle çalınan müzikler bir gürültü kaynağıdır. Tatilde uyumaya engel olan bu tür sorunları çözmek gerekir. Dışarıda geç saatlere kadar vakit geçirildiğinde uyku düzeninin bozulmamasına dikkat edilmelidir. Bunun için tatilde uyku düzenini de doğru planlamak gerekir.

4 Önemli bir diğer nokta da beslenmedir. Gidilen yerdeki yemekler insanın ağız tadına fazla hitap etmeyebilir. Ancak vücudun gereksinim duyduğu sebze, meyve, et ve süt gibi temel besinleri almak yerinde olur. Bilindiği gibi iyi beslenmek, çok yemek anlamına gelmez. Ancak doğru yiyecekleri doğru zamanda tüketmek demektir. Gereksinim duyulandan fazla yemek tatilde insanı hasta edebilir. Tatil yerinde yapılan yöresel yemeklerden tüketilmek istendiğinde bunların nasıl yapıldığını, hangi malzemelerin kullanıldığını ve ne kadar yemek gerektiğini düşünmek de önemli bir noktadır.

5 Bu üç nokta tatilin kötü bir biçimde sonlanmaması için alınacak önlemlerdir. Bunlara dikkat edilmediğinde büyük beklentilerle gidilen tatilin hastalıkla sonuçlanacağını unutmamak gerekir. Dinlenmiş, eğlenmiş ve mutlu bir biçimde günlük hayatımıza dönmeyi umarken yukarıda anlatılan olumsuzluklar bizi tam tersine daha yorgun ve mutsuz bir duruma getirebilir.

(Mikulecky ve Jeffries, 1986. *Reading Power* isimli kitaptaki bir metinden uyarlanarak yazılmıştır).

EK:2

İsim:

TATİLİMİZ ZEHİR OLMASIN

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre tatil yapmanın amaçları nelerdir?
3. Okuduğunuz metne göre tatillerde sağlıklı kalmak için neler yapılmalıdır?
4. Okuduğunuz metne göre bir yere giden turistlerin etkinlikleri neden yorucu bir hal alır?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan "eğilimli" sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce tatil yapmak ile dinlenmek arasında nasıl bir ilişki vardır?
12. Tatilde kendini korumasına rağmen hastalığa yakalananlara önerileriniz nelerdir?
13. Yurt dışına tatile gitmeyi planlayanlar hasta olmamak için farklı hangi önlemleri almalıdır?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?